

Ж. Э. САБИР

МƏКТƏБ УШАГЛАРЫНА

ТӨҺФƏ

187

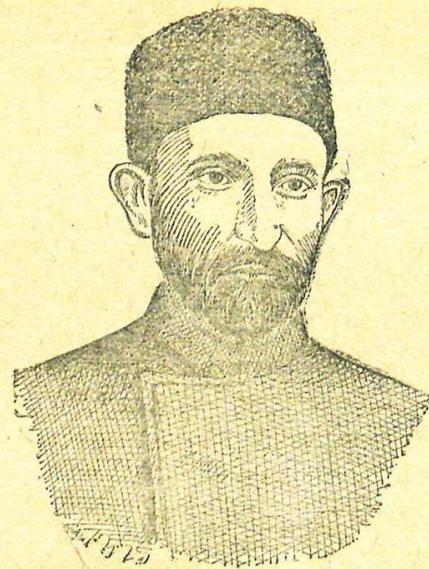
АЗƏРНƏШР
БАКИ—1943

ЧУБАРОВ И.

АНТИКВАРИАТ

С. С. С. С.

С. С. С. С.

М. Ə. САБИР

МƏКТƏБ УШАГЛАРЫНА
Т Ө Н Ф Ə

Азәрнəшр
Ушаг вə Кəнчлэр Əдəбийяты шə'бəsi
Баки—1943

Ш Е И Р Л Ә Р

Ғабығыны *Зейналзаде* чәкмишдир.
Шәкилләр рәссам *Казымовундур*

Чана имзаланмыш 21|XII 43. Чап листи 2 $\frac{1}{2}$. Учот-нәшрийят
листи 1 $\frac{1}{2}$. Тиражы 4000. Сифариш № 1469. ФГ 10260.
Гиймәти 4 манат.

Азәрнәшр мәтбәәсиндә чап олунду. 26-лар адына „Китаб
Сарайы“, Баки, Әли Байрамов күчәси, № 1.

ЯЛАНЧЫ ЧОБАН

Бир чобан бир күн этди дагда һарай!
„Чанавар вар—деди—кәлин эй вай!“.
Әһли-гәрийә¹ йүйүрдү дағ тәрәфә,
Кетмәсин та гоюн-гузу тәләфә.
Бунлары мүзтәриб² көрүнчә чобан
Күлмәйә башлайыб деди: „Яран³!
Сиз буну санмайын һәгигәтдир,
Дамағым кәлди, бир зәрафәтдир!“
Бинавалар гайытды; лейк чобан,
Енә бир күн дағ үзрә гылды фәган.
Чанавар вар!—дейә бағырды енә,
Гәрийә әһлин көмәк чағырды енә,
Кәндчиләр этдиләр дүбарә⁴ һүчум.
Енә олду яланлығы мәлүм.
Доғрудан бир заман беэзми-шикар⁵
Гоюна кәлди бир нечә чанавар.
Һәрчи дад әйләди чобан яһу!
Эшидәнләр деди: яландыр бу!
Бу сәбәбдән һарая кетмәдиләр,
Она һеч ә’тина да әтмәдиләр.
Чанаварлар еди бүтүн гоюну,
Иштә оғлум! яланчылыг оюну!!
Бах! яланчы танылды, чүнки чобан,
Доғру деркән, сөзү көрүндү ялан.
Һәркиз оғлум! ялан демә ки, худа
Дуст тутмаз яланчыны әбәда!
Иззәтин, гәдрү-гиймәтин олмаз!
„Эви янды яланчынын—дерләр—
Она бир кимсә әтмәди бавәр⁶“.

ИСКЭНДЭР ВЭ ФЭГИР

Күн өнүндэ бир ачизу мүзтэр,⁷
Йол кэнарында тутмуш иди мэгэрт⁸,
Она бир чох мичэк дарашмыш иди,
Языгын һалэти гарышмыш иди.
Эзэмэтлэ⁹, кечэркэн Искэндэр,
Ону көрчэк тэрэһүм¹⁰ этди мэкэр,
—Эй фэгир эһтиячыны көстэр!
Истэ мэндэн, нэ хатирин истэр?
Дәрдини сөйлэ та дэва эдэйим,
Нэ исэ һачэтин¹¹ рэва¹² эдэйим?
—Падшаһым сэнэ рича эдирэм
Бу мичэкләрдэн иштика¹³ эдирэм,
Һөкм гыл! та учуб да кетсинлэр,
Мэни бир ләһзэ раһэт этсинлэр.
—Баһ адам! һачэт истэ дэ бари
Ки, она һөкмүмүз ола чари¹⁴,
Эбэда¹⁵ йох бу ишдэ имканым,
Дейил онлар мүти¹⁶-фәрманым.
—Падшаһым! Бу ичзин¹⁷ илэ эчэб,
Мэнэ дерсин ки, һачэт элэ тэлэб?
Һалбу ки, чох нәһифдир¹⁸ бунлар,
Һәр синифдэн зәифдир бунлар,
Йох икэн сәндэ бир уфаг гүдрэт,
Мэн нечэ сәндэн истэйим һачэт?

АЗАРЛЫ КЭНДЧИ

Хэстэ олмушду бир нэфэр деһган¹⁹
Кечэ-күндүз эдирди аһу-фәган,
Кәлди һәмсайәси²⁰ эядэтинэ²¹
Гоншулуғ һаггынын риайэтинэ²².
Деди һәмсайә! вар нейэ мейлин;
Нэ ейирсэн, нэ истэйир көнлүн?
Деди: эзбәски²³ һалэтим йохдур,
Емэйэ һич рәғбәтим²⁴ йохдур!
Деди: мейлин олурму алуйэ²⁵,
Тә'ми мейхуш гызыл кавалуйэ?
Деди деһган: эчэб-эчэб ейэрэм,
Сэнэ мин дәфэ „чох сағ ол“ дейэрэм,
Деди: гышдыр һәнүз һәмсайә!
Мейвэ фәсли дейил, даян яйэ!
Деди деһган: нэ инки яйэ гэдэр,
Бәлкә сағ галмарам бир айэ гэдэр,
Мэни тездэн эчәл тәри бүрүйәр,
Яй олунча сүмүкләрим чүрүйәр.
Ишбу тәмсилэ²⁶ мәһһәриз²⁷ биз дэ,
Хэстэ деһгана бәнзәриз биз дэ.
Эғния²⁸ көрчэк эһтиячымызы,
Көстәрир бизләрэ илачымызы,
Сөйләйирләр ки, вар һәмийәтимиз²⁹
Гоймарыз пуч ола чәмаәтимиз.
Һәр кәс өз рә'йини дейир мә'гул³⁰
Таки, сөһбәт олур йығылсын пул.
Дәрмиян³¹ эйләдикдә пул сөзүнү,
Һәр кәс ишдән кәнар эдир өзүнү.
Сөйләйир вахт йох бу тәшкилэ,
Бу иши сахлаяг кәлән илэ...

АРТЫГ АЛАН ЭСКИК САТАН ТАЧИР

Бир нэфэр тачир өз дүканында
Оғлуну сахлайырды янында;
Эйлэйирди гәрибә дадү-стад³²
Сатдығында кәм³³, алдығында зияд³⁴.
Мәкр, тэзвир³⁵ иди онун һәр иши,
Дүз дейилди бүтүн алыш-вериши.
Атанын шүглүнэ³⁶ олуб ади³⁷,
Көрдүйүн өйрәнирди эвлады.
Бир күн өз дәрдинин илачы үчүн
Кетди тачир бир эһтиячы үчүн.
Оғлу көрдү ки, вәхти-фүрсәтдир:
— „Дәхли³⁸ сойсам—деди—гәнимәтдир“.
Әли дәхл ичрә, көзләри никаран,
Атасы бир тәрәфдән олду эян.
Даралыб бүсбүтүн чиһан көзүнә
Вурду бир силлә оғлунун үзүнә!
Көрдү бир пир³⁹—хейли тәчрүбәкар,
Деди: этмә әбәс буна азар⁴⁰.
Әкдийин данәнин будур сәмәри⁴¹,
Сәндән әхз⁴² әләйиб һәммин һүнәри
Тәрбийә мүстәһәггидир⁴³ эвлад,
Пәдәриндән⁴⁴ нә көрсә әйләр яд.
Хаһ⁴⁵ әмри-гәбиһ⁴⁶, хаһ чәмил⁴⁷,
Әдәр эвлад чүмләсин тәһсил.
Саләһ ол, саләһ олсун эвладын,
Таләһ⁴⁸ ол, таләһ олсун эвладын.

ЧАМУШ ВӘ СЕЛ

Бир киши сахлайырды бир чамуш
Су гатырды сүдә әдирди фүруш⁴⁹.
Яғды шиддәтлә бир яғыш накаһ,
Кишинин вәз'и-һалы олду тәбаһ⁵⁰.
Тутду дүняны селләрин чушу⁵¹,
Дәр⁵² заман алды-кетди чамушу.
Киши ағлар көз илә гылды фәган,
Сөйләди оғлу, ағлама бабачан!
Чүнки су сүдләрә түфәйл олду⁵³
Гатдығын су йығылды сейл олду.
Инди чамушуну апарды исә,
Башына мәншәри гопарды исә,
Сөйләмә ким фәләк гәзасыдыр ол,
Тутдуғун ишләрин чәзасыдыр ол!

МОЛЛА НЭСРЭДДИН ВЭ ОҒРУ

Молланын бөркүнү чалыб оғру,
Йүйүрүб гачды бир баға доғру.
Бахмады оғрусу кедэр нэрэйэ,
Өзү анчаг йүйүрдү мэгбэрэйэ⁵⁴.
Молланы көрдүлөр дурур орада,
Дедилэр: дурмусан нечин бурада?
Деди: бир оғру бөркүмү чалды,
Гачды, кетди башым ачыг галды.
Дедилэр: оғру гачды кетди баға,
Бурада бош отурма дур аяға.
Баға доғру кет эйлэмэ эһмал⁵⁵,
Оғруну тап, о ердэ бөркүнү ал.
Нэмэ лазым—деди ки, бағ нарадыр.
Оғрунун агибэт⁵⁶ ери бурадыр!.

НӨРҮМЧЭК ВЭ ИПЭК ГУРДУ

Бир һөрүмчэк өзүн чэкиб дурду,
Деди фэхр илэ: эй ипэк гурду!
Нэ кэсалэтлэ⁵⁷ иш көрүрсэн сэн
Нийэ бунча ағыр һөрүрсэн сэн?
Кэл мәним сэнәтимдэ сүр'әtimi⁵⁸
Көрүб иґрар⁵⁹ гыл мәһарәtimi⁶⁰..
Ишэ кирчэк тамамыны һөрүрәм,
Аз заманда нечэ чох иш көрүрәм.
Бахды, күлдү она ипэк гурду;
Сэрзәниш⁶¹ этди, тә'нәләр⁶² вурду,
Деди: бәрфәрз⁶³ олса һәр ердэ,
Тохуюрсан бөйүк кичик пәрдэ,
Де көрәк, онларын нәдир сәмәри⁶⁴!
Бәлкә дә һәр кәсә чатыр зәрәри?
Лейк мәндә йох исә дә сүр'әт,
Япдығым ишдә вар ағыр гиймәт.
Аләмә фаидә верир карым⁶⁵,
Һәр кәс истәр ола хиридарым⁶⁶.

МОЛЛА НЭСРЭДДИНИН ЙОРҒАНЫ

Кечэ ятмаг заманы чатмышды,
Молла Нэсрэддин эвдэ ятмышды;
Накаһан күчэдэ учалды сәда⁶⁷
Вур-һарай дүшдү, гопду бир гавға.
Молла чийниндә йорғаны дәрһал,
Күчәйә чыхды, мүзтәриб⁶⁸ әһвал.
Көрдү бир янда бир ағыр дәстә,
Санки минмиш адамлар үст-үстә.
Истәди дәстәйә тәрәф кетсин,
Бу йығынчаг нәдир суал этсин.
Ишбу әснадә бир нәфәр тәррар⁶⁹
Йорғаны гапды накаһ этди фәрар⁷⁰.
Молла бу гиссәдән⁷¹ пәришан һал,
Әвинә дөнчәк арвад этди суал:
Де көрүм күчэдә нә вар? А киши!
Бу нә дә'вадыр, анладынмы иши?
Деди: йорған үчүн имиш бу тәлаш⁷²,
Йорғаны гапдылар кәсилди саваш⁷³.

ТӘБИБ ИЛӘ ХӘСТӘ

Бир тәбиб⁷⁴ кедиб дә бир бимар⁷⁵,
Деди: мә'дәмдә ағры бир шей вар.
Бир дәва вер, мәнә илач әйлә
Өлүрәм чарейи-мәзач⁷⁶ әйлә.
Тутду нәбзин тәбиб онун дәрһал,
Нә емишсэн—дейә әдинчә суал.
Деди: янмыш чөрәк едим доктур!
Едийим бир әлавә шей йохдур.
Баха галды тәбиб онун сөзүнә,
Истәди бир дәва төкә көзүнә.
Хәстә: мә'дәмдир ағрыян а көзүм,
Йохса мәфһумунуз⁷⁷ дейилми сөзүм?
Деди доктор она ки: әй әһмәг
Әйбли олмаса көзүн мүтләг,
Янмыш әкмәк емәз идин әсла,
Бу сәбәблә ярар төкүлсә дәва.

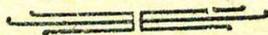
ГОЧА БАГБАН

Бир тагым⁷⁸ кэнч йол кэнарындан,
Кечэрэк бир бағын чиварындан⁷⁹,
Көрдүлөр йүз яшында бир багбан,
Ишлэйир багда сэй илэ һэр ан⁸⁰,
Титрэйэ-титрэйэ эли бир дэ
Алма чөрдэклэри экэр ердэ.
Күлэрэк этдилэр суал: А гоча!
Йүз яшында нэдир бу һал, а гоча?
Деди: ер шумлайыб чэфа чэкирэм,
Торпага алма чөрдэйи экирэм.
Дедилэр: бунда бир сэлаһын⁸¹ йох?
Сэн бу күн вар исэн, сабаһын йох!
Инди экдиклэрин нэ вахт чыхар.
Бу чыхынча сэни зэманэ йыхар!
Раһат ол, чэкмэ бош ерэ зэһмэт,
Оламаз мейвэси сэнэ гисмэт.
Деди: экмишлэр, алмышыг емишик,
Хейрлэ яд эдиб дуа демишик,
Экэрик биз даһа ейэнлэр үчүн,
Эһли-хейрэ дуа дейэнлэр үчүн!

АҒАЧЛАРЫН БЭҢСИ

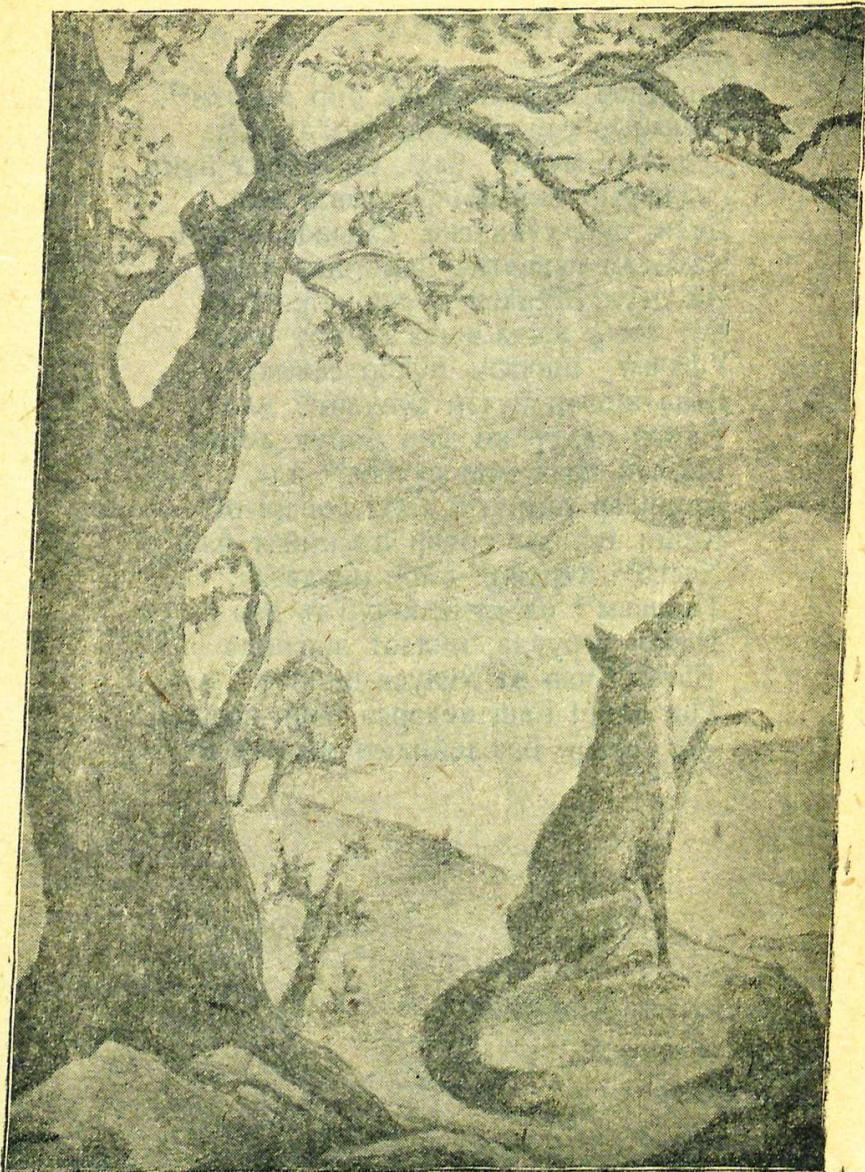
Алма, палыд, шам ағачы һал илэ
Эйлэдилэр бэһс бу минвал⁸² илэ:
Башлады тэ'рифэ палыд гамэтин⁸⁸,
Өйдү өзүн, зорбалығын, һалэтин,
„Етмэз олур, сөйлэди дағлар мэнэ;
Лайиг олур фэхр эдэ бағлар мэнэ.
Аз гала башым етишэ көйлэрэ,
Шах-будағым көлкэ салыб һэр ерэ,
Эссэ күлэк, гопса да туфан енэ,
Эймэйэ эсла күчү чатмаз мэнэ,
Чанлычадыр, зорбачадыр балдырым,
Сындыра билмэз мэни һеч илдырым!“
Алма ағачы она верди чаваб:
„Эйлэмэ тэ'риф өзүнү эй чэнаб!
Зорбадыр һэр чэнд ки, гэддин⁸⁴ сэнин,
Йох мэнэ тай олмаға һэддин сэнин,
Сэндэ битэр бир нечэ вөчсиз гоза,
Анчаг о да гисмэт олар донгуза!
Мэндэ вэли яхшы, көзэл алма вар,
Рэнкини һэр ким көрэ һейран галар.
Дадлы, лэтафэтли⁸⁵, мэлаһэтлидир⁸⁶,
Саплағы инчэ, өзү лэззэтлидир!“
Шам ағачы билди бу кейфийэти,
Сөйлэди: „Бэсдир, бурахын сөһбэти,
Бош данышыгдан нэ чыхар ай балам?
Гыш күнү сиз чылпаг оларсыз тамам;
Лейк мэним гышда дэхи яз кими
Яшыл олур палтарым атлаз кими,

Лазымам эв тикдирэн инсанлара,
Һәм дирэйәм, һәм гапы эйванлара,
Гыш собада халг мәни яндырар,
Мәнфээтим халга мәним чох дэйәр...“

ГАРЫНЧА

Көрдүләр бир гарынча бир мэләхи⁸⁷,
Дашыйыр гаршысында сүр'әт илә.
Дедиләр: мурә⁸⁸ бах! ки, бунча йүкү,
Галдырыр бир зәиф гүввәт илә.
Деди: сус, гүввәтим бәдәндә дейил,
Чәкирәм гүввәти—һәмиййәт илә.
Эй оғул! Мурдән көтүр ибрәт,
Кет ағыр ишдә ишлә гейрәт илә.
Уфачыг ишләри һүнәр санма!
Белә ишләр кечәр сүһуләт⁸⁹ илә.
Һүнәр олдур ки, бир бөйүк эмәли,
Эдәсән һәлл мин сүүбәт⁹⁰ илә.
Кишиләр һиммәти дағы гопарыр!
Киши ол, дағ гопар һәмиййәт илә.
Хассә⁹¹ ичрайи⁹²-әмри-милләтдә,
Пишкам⁹³ ол кәмәли-чүр'әт илә
Вәтән уғрунда, милләт эшгиндә
Бәзли⁹⁴-чан әт хүлуси-ниййәт⁹⁵ илә.
Иш апар! Баш кедәрсә гой кетсин,
Ад галыр, бәс дейилми милләт илә?

ГАРГА ВЭ ТҮЛКҮ

Пэндир агзында бир гара гарга,
Учараг гонду бир уча будага.
Түлкү көрчөк яваш-яваш кэлди,
Эндириб баш, эдэблэ чөмбэлди,
Бир заман һэсрэт илэ гарга сары
Алтдан-алтдан марытды баш юхары.
Деди: „Әһсэн сәнә а гарга ага!
Нә нәзакәтлэ гонмусан будага.
Бәзәдин сән бу күн бизим чәмәни,
Шад гылдын бу кәлмәйинлэ мәни.
Нә көзәлсән, нә хошлигасән⁹⁶ сән,
Ери вар сөйләсәм һумасән⁹⁷ сән!
Түкләриндир ипәк кими парлаг,
Бәд нәзәрдән⁹⁸ вүчудун олсун ираг⁹⁹.
Бу йәгиндир ки, вар севимли сәсин,
Оху версин мәнә сәфа нәфәсин!“
Белә сөздән фәрәһләниб гарга,
Агзыны ачды, та ки, әтсин—га—
„Га“ эдәркән һәнуз бирчә кәрә,
Пәндири димдийиндән энди ерә.
Түлкү фөврән¹⁰⁰ һавада гапды, еди,
Гаргая тә'нә илэ бөйлә деди:
„Олмасайды чәһанда сарсаглар,
Ач галарды йәгин ки, ялтаглар“.

УШАГ ВЭ ПУЛ

Күчэдэн бир ушаг йүйүрдү эвэ,
Бир бумажник¹⁰¹ булуб деди бу нэвэ:
— Ана! Кэл, кэл ки, дөвлэтэ чатдыг,
Пулла олдуг, сээдэтэ чатдыг.
Деди хатун ки: сөйлэ эй фэрзэнд¹⁰²!
Нолду, ким олдуг инди дөвлэтмэнд¹⁰³?
Көрөйим вер мэнэ нэдир? Бу огул!
Деди: булдум ичи долудур пул.
Йол кедэн бир гоча киши накаһ,
Дүшүрүб кечди, олмады акаһ!
Көрмэдэн кимсэ, мэн гошуб алдым,
Тез гачыб кэндими¹⁰⁴ эвэ салдым.
Анасы оғлунун чинайэтини,
Көрэрэк заһир этди нифрэтини.
Деди: Оғлум! Нэ сэрд¹⁰⁵ имиш ганын
Ки, буна разы олду вичданын.
Тифли¹⁰⁶-мэ'сум¹⁰⁷ икэн күнаһ этдин!
Кэнди вичданыны тэбаһ¹⁰⁸ этдин!
Нийэ вердин фэнайэ¹⁰⁹ доғрулуғу,
Иртикаб¹¹⁰ эйлэдин бу оғрулуғу?
Гич зэнн этмэм, өзкэнин малы,
Бизи зэнкин гылыб, эдэ али¹¹¹.
Йох! Йох! Оғлум инан ки, хар¹¹² оларыз!
Эрзэли-эһли-рузикар¹¹³ оларыз.
Хаин олсаг экэр бу дүнядэ,
Ирзу намусумуз, кедэр бадэ!
Көзүмүз мүнтэһайи¹¹⁴-зиллэтдэн
Бахамаз кимсэйэ хэчалэтдэн.
Кэрчи пул чох фэрэһфэзадыр¹¹⁵ огул!
Лейк намус пэк бэһадыр огул!

УШАГ ВЭ БУЗ

Дэрсэ кедэн бир ушаг,
Чыхды буз үстэ гочаг.
Сүрүшдү бирдэн-бирэ,
Дүшдү үз үстэ ерэ.
Дурду ушаг нейлэди?
Буза белэ сөйлэди:
„Сэн нэ ямансан, а буз?
Адам йыхансан, а буз!
Аз галыб өмрүн сэнин,
Яз кэлэр артар гэмин,
Эрийиб суя дөнэрсэн,
Ахыб чая кедэрсэн!“.

АТА ВЭ АНА ҺӨРМЭТИ

Доғар инсан ата отағында,
Бәсләнәр валидә¹¹⁶ гучағында.
Ата һәр күн кедәр ишә чалышар,
Нә гэдәр зәһмәт олса да алышар.
Севәмәз кәнди истираһәтини,
Арар эвладынын сәадәтини¹¹⁷.
Ишләйәр, чисми ган-тәрә боянар,
Һәр насыл олса да чөрәк газанар.
Ана эвлада вәгф¹¹⁸ эдәр өзүнү
Юмамаз, юмаса ушаг көзүнү,
Сүбһәдәк бинәва¹¹⁹ чәкәр зәһмәт,
Кәнди эвладына верәр раһәт.
Лай'ла-лай-ла дейә чәкәр кешийин,
Мин мәнһәббәтлә елләйәр бешийин.
Аһ... бизләр чочуг икән нә гэдәр,
Вермишик валидейнә¹²⁰ рәнчү¹²¹ кәдәр¹²².
Шимди биз онлары эвәз эдәлим,
Онларын хаһишинчә йол кедәлим¹²³.
Соралым һәр заман ризаларыны¹²⁴,
Алалым хейрили дуаларыны.
Атая һөрмәт этмәйән чочугун,
Аная хидмәт этмәйән чочугун.
Нә олар кәнди нәфсинә хейри,
Нә дә ондан вәфа көрәр гейри.
Шүбһәсиз хүсрдән¹²⁵ кәнар олмаз
Ики дүняда бәхтияр¹²⁶ олмаз.
Эй ушаглар! ушаглыг әйямы¹²⁷,
Кәлән әйямын ондадыр камы..
Ким ки, гейрәтлә, зәһмәтә алышар,
Кәсби-үрфанә¹²⁸ руз-шәб¹²⁹ чалышар.

Зәһмәти маейи-сәадәт¹³⁰ олар,
Яшадыгча һәмишә раһәт олар.
Ким ки, тәнбәллийә мәнһәббәт эдәр.
Даим әйләнчәләрлә үлфәт¹³¹ эдәр.
Кечирәр вахтыны чәһаләт¹³² илә,
Бүтүн өмрү кечәр сәфаләт¹³³ илә.
Иштә эвлад! Сиз бу һали көрүн,
Бу ики вазеһ¹³⁴ әһтималы¹³⁵ көрүн.
Вахтдан даим истифадә эдин.
Элм тәһсилини ирадә эдин.
Чалышын, бинияз¹³⁶ олун, чалышын,
Элм илә сәрфәраз¹³⁷ олун, чалышын.
Кәләчәк күнләрин сәадәтини,
Газанын фезлү¹³⁸ фәхрү иззәтини¹³⁹.
Сиздәдир милләтин үмид көзү,
Һал илә сөйләйир сизә бу сөзү,
Динләйин янғылы сәдаларыны,
Эшидин атәшин нәваларыны¹⁴⁰,
Охуюн, милләтин нәчаты¹⁴¹ олун,
Та әбәд¹⁴² баиси һәяты олун.

НЭВЭС

Нэвэс сөвг¹⁴³ эйлэр инсаны нэятэ,
Эталэт¹⁴⁴ чэлб эдэр шэхси мэматэ¹⁴⁵.
Нэвэс ийсал¹⁴⁶ эдэр заты сэфайэ,
Эталэт мүбтэла эйлэр бэлайэ.
Нэвэс пираеи¹⁴⁷-эглү хүнэрдир,
Эталэт маеи-ичзү¹⁴⁸ кэдэрдир,
Нэвэсдэн нэш'эт¹⁴⁹ эйлэр нэр фэхарэт,
Эталэтдэн төрэр мин-мин хэчалэт.
Нэвэс сэһрасы эмнийэтфэзадыр¹⁵⁰.
Эталэт тэнкинасы¹⁵¹ бир хэтадыр.
Нэвэс бирлэ¹⁵² тэрэггиат дэркар¹⁵³,
Эталэтдэн эмэл мэнкусү¹⁵⁴ идбар¹⁵⁵.

ШЭРГИЛЭР

МЭКТЭБ ШЭРГИСИ

Мэктэб—мэктэб нэ дилкүшасэн¹⁵⁶?
 Чэннэт—чэннэт десэм сэзасэн¹⁵⁷!
 Шадэм—шадэм тэфэррүчүндэ¹⁵⁸,
 Элхэг¹⁵⁹—элхэг көзэл бинасэн!
 Этрин—этрин күли-чинандыр¹⁶⁰.
 Фейзин¹⁶¹—фейзин һэйти-чандыр!
 Гүнчэн—гүнчэн сэфайи вичдан,
 Нурун—нурун зияфшандыр¹⁶²!
 Таһир¹⁶³—заһир¹⁶⁴ һүнэрлэрин вар,
 Баһир¹⁶⁵—заһир¹⁶⁶ сэмэрлэрин¹⁶⁷ вар.
 Дэря—дэря тэмэввүчүндэ¹⁶⁸,
 Парлаг—парлаг көһэрлэрин¹⁶⁹ вар!
 Дэфтэр—дэфтэр хэбэрлэрин вар.
 Рэһбэр—рэһбэр эсэрлэрин вар.
 Мишкин—мишкин гэлэмлэриндэ,
 Аһу¹⁷⁰—аһу нэзэрлэрин вар!
 Һиммэт—Һиммэт санинлэ али¹⁷¹,
 Хаки-вэтэн¹⁷² санинлэ һали,
 Сэнсэн—сэнсэн үмум насын¹⁷³,
 Нитги¹⁷⁴, фикри, дили, мэгалы¹⁷⁵.
 Күлшэн—күлшэн лэтафэтин вар,
 Рөвшэн¹⁷⁶—рөвшэн сээдэтин вар.
 Вазеһ—вазеһ¹⁷⁷ бэянларында,
 Ширин—ширин һекайэтин вар!
 Олсун—олсун санинлэ хошһал,
 Етсин—етсин кэмалэ этфал¹⁷⁸.
 Көрсүн—көрсүн песэрлэриндэ¹⁷⁹,
 Сабир—Сабир пэдэрлэр¹⁸⁰ игбал¹⁸¹!

МЭКТЭБЭ ТЭРҒИБ¹⁸²

Мэним бағым, баһарым,
 Фикри зиялы¹⁸³ оғлум!
 Мэктэб заманы кэлди
 Дур, эй вэфалы оғлум!
 Эй көзүм, эй чаным!
 Кет мэктэбэ чаваным!
 Күн чыхды, сүбһ ачылды,
 Гаранлыглар гачылды,
 Пәнчэрэдэн күн дүшдү,
 Отаглара сачылды.
 Эй көзүм, эй чаным!
 Кет мэктэбэ чаваным!
 Оғлум, оғлум амандыр!
 Чох юхламаг ямандыр!
 Чох юхламаг шейтандан,
 Тез дурмаг инсандандыр.
 Эй көзүм, эй чаным!
 Кет мэктэбэ чаваным!
 Нәсиһэт ал—нәсиһэт,
 Гыл кәсби-элмә гейрэт,
 Элмсизлик бэласы
 Мүшкүл¹⁸⁴ олур һәгигәт.
 Эй көзүм, эй чаным!
 Кет мэктэбэ чаваным!
 Мэктэбдә вар шәрафәт¹⁸⁵,
 Дэфтәрдә вар лэтафәт.
 Чари¹⁸⁶ олур гэләмдән
 Ширин-ширин һекайәт.
 Эй көзүм, эй чаным!
 Кет мэктэбэ чаваным!

Инсан олсун сэдигин¹⁸⁷,
Мэктэб сэнин шэфигин¹⁸⁸,
Дур мэктэбэ кет оғлум
Дэфтэр сэнин рэфигин¹⁸⁹.
Эй көзүм, эй чаным!
Кет мэктэбэ чаваным!

Мүэллимин кэламын¹⁹⁰

Ал, сахла, эһтирамын,
Һагдан элэ тэмэнна¹⁹¹

Мэктэбинин давамын.

Эй көзүм, эй чаным!
Кет мэктэбэ чаваным!

Элм өйрэн, имтаһан вер,
Өз фэзлини¹⁹² нишан вер,
Гэдрин бил элмү-фэзлин
Элмин йолунда чан вер!

Эй көзүм, эй чаным!
Кет мэктэбэ чаваным!

ЯЗ КҮНЛӘРИ

Кэл, кэл а яз күнләри!
Илин эзиз күнләри!
Дагда эрит гарлары,
Багда эрит гарлары.
Чайлар дашыб сел олсун,
Тахыллар тел-тел олсун,
Ағачлар ачсын чичәк,
Ярпағы ләчәк-ләчәк.

ЧҮТЧҮ

Чыхды күнәш, долду чәһан¹⁹³ нур илә¹⁹⁴,
Чүтчү сүрүр тарлада чүт, шур¹⁹⁵ илә.
Атлар, өкүзләр котана күч верир,
Каһ йүрүйүр, каһ йыхылыр каһ дурур.
Чүтчү батыб ган тәрә ер шумлайыр,
Шумладыгы тарлалары тумлайыр.
Олса да артыг нә гәдәр зәһмәти,
Ишләмәйә вар о гәдәр гейрәти.
Чүнки билир раһәт эзийәтдәдир.
Шад яшамаг, сә'йдә, гейрәтдәдир.
Инди әкәрчи она зәһмәт олар,
Гышда әялы, өзү раһәт булар¹⁹⁶.
Чәм әдәчәк тарласынын һасилин,
Бәсләйәчәк аиләсин, һәм элин!

ЛҮҖӘТЧӘ

1. Гәрйә—кәнд.
2. Мүзтәриб—изтираблы, гәмли.
3. Яран—йолдашлар, достлар.
4. Дүбарә—икинчи дәфә.
5. Беәзми-шикар—(шикар үчүн), овламаг мәгсәдилә.
6. Этмәди бавәр—инанмады, доғру саймады.
7. Мүзтәр—чарәсиз.
8. Мәгәр—ер.
9. Әзәмәтлә—тәкәббүрлә, чаһчәләлла.
10. Тәрәһһүм әтмәк—язығы кәлмәк, рәһм эләмәк.
11. Һачәт—истәк, лазым олан шей.
12. Рәва әтмәк—еринә етирмәк.
13. Иштика—шикайәт.
14. Һөкмү чари олмаг—әмри чата билмәк.
15. Әбәда—һеч бир заман.
16. Мүти—табе.
17. Ичз—ачизлик.
18. Нәһиф—зәиф, арыг.
19. Деһган—кәндли, әкинчи.
20. Һәмсайә—гәишү.
21. Әядәтинә—йолухмаға.
22. Һагга рияйәт—һаггы еринә етирмәк.
23. Әзбәски—о гәдәр ки.
24. Рәғбәт—мейл.
25. Алу—кәвалы.
26. Тәмсил—мисал.
27. Мәзһәр—лайиг.
28. Әгния—варлылар.
29. Һәмийәт—бирлик.

30. Мэ'гул—эглэ уйгуи.
31. Дэрмиан эйлэмэк—ортая гоймаг.
32. Дадү-стад—алвер.
33. Кэм—аз.
34. Зиядэ—артыг.
35. Мэкру-тэзвир—нийлэ вэ алдатмаг.
36. Шүгл—мэшгулийэт
37. Ади—адэт этмиш.
38. Дэхил—касса.
39. Пир—гоча.
40. Азар—эзийэт.
41. Сэмэр—мейвэ.
42. Эхз эйлэмэк—алмаг.
43. Мүстэһэгг—мөнтач, һагг саһиби.
44. Пэдэр—ата.
45. Хаһ—истэр.
46. Эмри-гэбиһ—пис иш.
47. Чэмил—яхшы, көзэл.
48. Талех—ярамаз, мөһв олмаг.
49. Фүруш этмэк—сатмаг.
50. Тэбаһ олмаг—позулмаг.
51. Чуш—һэрэкэт, чалхаланмаг.
52. Дэр заман—бир вахта.
53. Түфейл—паразит.
54. Мэгбэрэ—гэбристанлыг.
55. Эһмал эйлэмэк—бош тутмаг.
56. Агибэт—сон, ахыр.
57. Кэсалэт—тэнбэллик.
58. Сүр'эт—чэлдлик.
59. Играр этмэк—тэсдиг этмэк.
60. Мэһарэт—бачарыг.
61. Сэрзэниш этмэк—башына гахмаг.
62. Тэ'нэ—сэрки.
63. Бэрфэрз—тутаг ки,
64. Сэмэр—мейвэ, нэтичэ.
65. Кар—иш.
66. Хиридар—алычы.
67. Сэда—сэс.

68. Мүзтэриб—изтираблы.
69. Тэррар—оғру.
70. Фэрар—гачмаг.
71. Гиссэ—һекайэ.
72. Тэлаш—чырпынты.
73. Саваш—дава, вурушма.
74. Тэбиб—доктор, һэким.
75. Бимар—хэстэ.
76. Мэзач—тэбиэт.
77. Мэфһум—анлайыш.
78. Тагым—бир нечэ нэфэр.
79. Чивар—кэнар.
80. Ан—заман.
81. Сэлаһ—уйгундуг.
82. Минвал—нев илэ.
83. Гамэт—бой.
84. Гэдд—бой.
85. Лэтафэтли—хош, яхшы.
86. Мэлаһэтли—көзэл.
87. Мэлэх—чэйирткэ.
88. Мур—гарышга.
89. Сүһулэт—асанлыг.
90. Сүүбэт—чэтинлик.
91. Хассэ—хүсүсэн.
92. Ичра—иши ишлэмэк.
93. Пишкам—өнчэ кедэн.
94. Бэзли-чан—чаныны фэда этмэк.
95. Хүлуси-ниййэт—халис ниййэт.
96. Хошлига—хош сурэт, хош үзлү.
97. Һума—көзэл бир гуш адыдыр.
98. Бэднэзэр—пис көзлү.
99. Ираг—узаг.
100. Фэврэн—о саат.
101. Бумажник—пул кисэси.
102. Фэрзэнд—эвлад.
103. Дөвлэтмэнд—дөвлэтли, варлы.
104. Кэндими—өзүмү.
105. Сэрд—союз.
106. Тифил—ушаг.

107. Мэ'сум—күнаһсыз.
108. Тэбаһ—мэһв олмуш.
109. Фэнайэ—һечлийэ.
110. Иртикаб этмэк—дүчар олмаг.
111. Али—йүксэк, уча.
112. Хар олмаг—пуч олмаг.
113. Эрзэли-эһли-рузикар—заманэда яшайналарын алчагы.
114. Мүнтэһа—сон.
115. Фэрэһ—шадлыг.
116. Валидэ—ана.
117. Сэадэт—хошбэхтлик.
118. Вэгф этмэк—вермэк, фэда этмэк.
119. Бинэва—языг.
120. Валидейн—ата-ана.
121. Рэнч—эзиййэт, зэһмэг.
122. Кэдэр—гэм.
123. Хаһиш—истэк.
124. Риза—разылыг.
125. Хүср—зиян, зэрэр.
126. Бэхтияр—хошбэхт.
127. Эйям—күнлэр.
128. Кэсби-ирфан—билик газанмаг.
129. Руз-шэб—күндүз вэ кечэ.
130. Маеһи-сэадэт—хошбэхтлик майэси.
131. Үлфэт—достлуг.
132. Чэһалэт—билмэмэзлик.
133. Сэфалэт—сэфиллик.
134. Вазеһ—ашкар, айдын.
135. Эһтимал—бурада йүк мэ'насында ишлэдилмишдир.
136. Бинияз—ялвармадан, ниязсыз.
137. Сэрфэраз—башы уча.
138. Фэзл—үстүнлүк.
139. Иззэт—эзизлик.
140. Атэшин—одлу.
141. Нэчат—хилас, гуртулуш.
142. Та эбэд—һемишэлик.

143. Сөвг этмэк—ирэли апармаг, итэлэмэк.
144. Эталэт—тэнбэллик.
145. Мэмаг—өлүм.
146. Ийсал этмэк—етишдирмэк, чатдырмаг, көндөрмэк.
147. Пирайэ—зийнэт.
148. Ичз—ачизлик.
149. Нэш'эт этмэк—баш вермэк.
150. Эмниййэт—асудэлик, раһат вэ горхусулуг.
151. Тэнкина—дарлыг.
152. Бирлэ—илэ.
153. Дэркар—ишдэ.
154. Мэнкус—башы ашагы.
155. Идбар—позгун, бэхтсиз.
156. Дилкуша—үрэк ачан.
157. Сэза—лайиг.
158. Тэфэррүч—кэзинти.
159. Элһэг—һэгигэтэн, доғрудан.
160. Чинан—бағчалар.
161. Фейз—боллуг, бэрэкэт.
162. Зия-фэшан—ишыг сачан.
163. Таһир—тэмиз.
164. Заһир—ашкар.
165. Баһир—ишыглы.
166. Заһир—айдын.
167. Сэмэр—мейвэ.
168. Тэмэввүч—далғаланма.
169. Көһэр—гиймэтли бир даш адыдыр.
170. Аһу—чейран.
171. Али—йүксэк.
172. Хаки-вэтэн—вэтэн торпагы.
173. Нас—чамаат.
174. Нитг—данышыг.
175. Мэғали—сөһбэти.
176. Рөвшэи—ишыглы.
177. Вазеһ—ашкар.
178. Этфал—ушағлар.
179. Песэр—оғлан, оғул.

180. Пэдэр—ата.
181. Игбал—бэрт.
182. Тэргиб—рэгбэтлэндирмэк, истэмэк.
183. Зиялы—ишыгы.
184. Мүшкүл—чэтин.
185. Шэрафэт—шэрэф.
186. Чарилур—ахыр.
187. Сэдиг—инанылмыш.
188. Шэфиг—меһрибан.
189. Рэфиг—йолдаш.
190. Кэлам—сөз.
191. Тэмэнна—истэмэк, ялварыб истэмэк.
192. Фэзл—артыгы.
193. Чэһан—дүня.
194. Нур—ишыг.
195. Шурилэ—сэ'йлэ, һэвэслэ.
196. Булар—тапар.

2 ман.

М. А. САБИР

ПОДАРОК ШКОЛЬНИКАМ

АЗЕРНЕСР

Отдел детско-юношеской литературы

БАКУ—1943